

Za prav globoko in rodovitno zemljo naj se izberó hruške, na dobrem, pa ravnem svetu s slabo spodnjo zemljo pa jablane in to zato, ker hruške s koreninami svojimi segajo bolj na globoko, korenine jablan pa se razprostirajo bolj plitvo. Na bolj slabem svetu raste češplja (sliva), ki je manj občutljiva za neugodno vreme.

V lahko in peščeno zemljo naj se sadi višnja, katera je med vsem sadnim drevjem najmanj kočljiva.

Dalje je pri nasadbi hrušek in jablan tudi na taka drevesa gledati, katera ne delajo širokih kron, ampak bolj na visoko segajo. Drevesa s širocimi kronami so ob cestah napoti vožnji, in zategadel bi jim treba bilo stranskih vej striči, to pa drevesom jemlje rodovitnost in jih dela tudi bolna, namena pa za višo rast vendar ne dosežemo. Vrh tega pa je pri zasadbi hrušek in jablan še tudi na to gledati, da se zimsko sadje s poletnim ne meša, ampak zimsko naj pride skupaj, poletinsko pa tudi skupaj. Če so drevesa tako razvrstena, jih je lažje tudi nadzorovati, kedar je sadje zrelo.

Če gospodar v svoji drevesnici sam nima taci dreves, naj skuša jih dobiti le iz taci drevesnic, v katerih so bila že prav mlada drevesa dobro gleštena.

Kedar gospodar dá jame za drevje kopati, naj skrbi za to, da se naredé široke, pa ne pregloboke, kajti drevó mora prostora imeti, da korenine razprostira okoli sebe, a ne, da bi tičalo kakor jetnik v ozki pa globoki luknji. Dobro je, da se $3\frac{1}{2}$ čevlja široke in kaka 2 čevlja globoke jame že v jeseni izkopljejo; izkopana zemlja naj se pomeša z dobro podelano tnalovino in da na to mešanico pride potem vsajeno drevo; o prvem poletju je dalje skrbeti za to, da okoli drevesa ne raste plevel, kateri mu živež in potrebno vlago jemlje. Če gospodar na to pazi, ne bo treba drevescu prilivati tudi v suhem poletju.

Konečno naj bode gospodarjem priporočeno še to, da drevesca dobijo močne kole, h katerim se privežejo; močni koli pa so tisti, ki so bili sekani meseca decembra ali vsaj zadnji čas meseca januarja, pa se morajo brž omlajiti, da se sokovi drevesa kolikor mogoče hitro strdijo.

Kako na Goriškem sušijo svinjsko meso.

Na Goriškem ravnajo jako različno od Kranjcev s slanino. Goričani nikakor ne prekajajo svinjine, peršutov, Kranjci pa jih predolgo kadé v dimniku, tako, da postanejo presuhi, rekel bi, leseni.

Šel sem k gosp. Kusminu, slavna firma „Tavasanis“, ki je prvi strokovnjak-trgovec s slanino na Primorskem, ki veliko svinjine prodá in razpošlje celó v Gradec in Dunaj. On vsako leto par sto prešičev zakolje in mesó pripravlja. Vljudno razkazal mi je vso manipulacijo, hrame in blagó.

On nasolí najprvo gnjati (šunkne) nekoliko s solitarjem (salpetrom), potem jih položi v badnje in jih dobro nasolí z navadno kuhinjsko soljó; tó ostanejo mesec dni. Solitar navadno raztopí in z raztoplino dobro namaže gnjati. Ako se o vlažnem vremenu sol raztopí, namaže z njo gnjati. Po preteku 4 tednov, ko so nasoljene bile, jih položi v tiskalnico (prešo), ki je blizo enaka navadnim priprostim prešam, kakoršne imajo naši Kranjski oljarji, ki prešajo lanéno seme. Po 24 urah prešanja jih vzame iz preše in obesi na zračen kraj, v katerem mora vedno biti preprih zraka. To traja 2–3 mesece.

Predno nastopi poletje, prenese jih v hladni hram.

Mesó je jako okusno in polno soka, česar sem se

večkrat, kupivši pri tej slavni firmi kaj svinjine, sam prepričati mogel.

Jaz sam nisem imel prilike nabrati si lastnih skušenj o tej manipulaciji, a reči morem, da je gosp. Kusminov način res izvrsten, ker so Goriške, še posebno pa njegove gnjati res dokaj bolj sočnate in okusne od Kranjskih. Nočem sicer trditi, da nikakor ni dobro prekajati svinjine, al preveč se ne sme. Morda bi bilo dobro in pravo, ako bi potem, ko se je po gosp. Kusminovem načinu vzela slanina iz preše, le kake 3–4 dni visela v dimniku; potem pa se je le v zračnem kraju sušila. Dim vsakako pripomore k hitrejšemu sušenju in večji trajnosti svinjine.

Gosp. Kusmin mi je tudi povedal, da je že večkrat kupil Kranjskih in Hrvaških prešičev in njegove temeljite poskušnje so mu pokazale, da je svinjina Kranjskih prešičev, če tudi po njegovem načinu pripravljena in oskrbljevana, dokaj slabaja, trdeja in veliko manj okusna od Goriških prešičev (Goriški prešič, tako imenovano „Milansko pleme“, je črn in tudi precej velik (tehta 3–4 cente). On meni, da je zaradi tega meso Goriških prešičev bolje, ker jih pri nas navadno, vsaj zadnjih 6 tednov, pitajo s koruzo, Kranjci pa le malo, ali celó nič s koruzo. Iz strogo znanstvenega ozira je to mnenje opravičeno, čeravno se tudi ne more tajiti, da ni vsako živinsko pleme enako dobro v mesu. Angleški prešiči, Berkširi in Sufolki, slovó zaradi dobrega finega mesa. Tako je tudi znano, da ne vsako goveje pleme ima žlahno meso.

Pri nas na Goriškem slovó posebno Tolminska teleta in pri mesarjih Tominskih sem čul, ko sem preiskoval razmere govedoreje in koristi posamesnih plemen, da je meso belih Tominskih in Bohinjskih volov veliko bolje, fineje, kakor mesó Belanskih cikastih goved.

Jako me bo veselilo, ako kak gospodar na Kranjskem poskusi po g. Kusminovem načinu ravnati s svinjino, in potem vspeh svojih skušinj objavi ob svojem času v naših cenjenih „Novicah“, da zvem, ali je le način, to je, preobilno sušenje v dimu krivo manjše okusnosti suhe svinjine, ali pa tudi res kakovost Kranjskih praset takošna, da so Kranjske gnjati puste.

Naj konečno omenim še to, da tudi naši gospodarji posebno v Goriški okolici blizo enako ravnajo, le s tem razločkom, da osoljeno svinjino, katere pa ne mažejo s solitarjem — kar pa bi vsakako priporočal — obložijo s kamenjem.

Pripozna je veliko važnost vprašanja tudi na me obrnjenega od sl. „Novic“ o narodno-gospodarskem obziru, sem v naglici spisal te vrstice *) ter obečam, če drago, podati obširnejo razpravo o ravnanji s slanino na Nemškem, od kodar dobivamo sloveči „Westfalener Schinken“.

Prof. Povše.

Opomin sadjerejcem.

Sadno drevje gosenic trebiti, bo kmalu treba, dokler imajo gospodarji in njihova družina za to dovolj

*) Ta dragi nam članek, ki gospodarjem našim kaže g. Kusminovo manipulacijo, smo prejeli ravno pred tiskom zadnjega našega lista, ga tedaj še le danes moremo priobčiti, prosimo pa častitega gosp. profesorja še daljšega poročila o „Westfalenskih“ gnjatih. Po vsem tem, kar nam je v poslednjem listu poročal gospod, ki je „več let bil na Vipavskem“, in kar vemo tudi o tem, kako napačno pri nas tudi sušijo češplje, je gotovo, da naši rojaki pretirajo sušenje mesá in češpelj v dimu. Ako bi obojno to napako odpravili, naklonili bi si gotovo večih dobičkov na obojni strani.

Vred.

časa. Da vsak lastnik sadnih dreves o tem stori svojo dolžnost in da po takem postave, ki to veleajo, ne ostanejo na papirji, treba je, da župani in okrajne gosposke ostro čujejo nad nemarnimi gospodarji, in — dostavlja „Kärnt. Volksst.“ — treba bilo bi to še bolj kot uno, da se otroci na kmetih silijo celih 8 let v šolo hoditi, kateri so včasih v hiši edini, da pomagajo očetu pri delih njegovih.

Za hišne potrebe kaj.

* Z arabiškim gumijem, navadno samo „gumi“ imenovanim, se daó reči bolje lepiti (popati) kakor z drugim lepilom (pôpom), kajti lepilna moč gumija (Klebkraft) je velika. Al z galúnom (Alaun), to je, surovim galunom (roher Alaun) se lepilna gumijeva moč še zdatno povikša. Prideni prav gostemu, v vodi stopljenemu gumiju še nekoliko vode, v kateri si celó malo galuna raztopil, pa bodeš videl, da s takim gumijem se tako močno sprimejo reči, da moreš les na les pripopati, papir na gladki pleh ali kako drugo kovino, in celó steklo (glaž) na porcelan. Galuna se pa tako malo vzame, da je, na primer, zadosti, ako se na 250 delov gostega gumija pridene 20 delov vode, v kateri sta le 2 dela galuna stopljena.

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem leta 1529.

Priredil M. Molek.

(Dalje.)

Predno je sultan Dunaj od vseh strani obdal, poklical je trikrat Dunajčane na boj. Dunajčanje mu na to niso dali odgovora. Zdaj pa pošlje sultan v mesto štiri vjete mestjane obdarjene z denarji in v draga oblačila oblečene s tem-le poročilom: „ako se udaste in mestne ključke izročite sultanu, ni se nikomur bati nič žalega; ne en Turek ne bo stopil v mesto; sultan hoče mimo mesta le iti v nemške dežele. Bruk ob Litavi bode dokaz, kako Turek obljubo spolnuje. Ako se ne zgodi, kakor sultan zahteva, ne bo prizanesel nobeni živi duši, poveljnike pa bo dal grozovito mučiti, mesto razdjati in potresti s solijo in pepelom, da se ne bo znalo, kje je nekdaš Dunaj stal!“

Prevzetni sultan ni poznal ne Dunaja, ne njegovih braniteljev, on ni vedel, kaj je pravo domoljubje, katero premore več nego vsa Turška krutost!

Salm in palatinski grof sta poslala ravno toliko vjetih, lepo oblečenih in obdarjenih v Turški tabor; ošabnemu zmagovalcu v treh delih sveta pa še odgovora nista privoščila.

Že isti dan, 25. septembra, prijadralo je Turško brodovje po Donavi gori. Mitnice in stražnice, pa tudi mostovi bili so kmalu v ognji, veliki most čez Donavo podrt.

26. septembra je dal sultan bojaželjnim Dunajčanom odgovor, da se hoče z njimi poskusiti. Mesto je bilo zdaj zaprto od vseh strani, — čas milosti je minul, odločilna ura je nastopila!

26. septembra se je razprostrla vsa Turška armada, polno šotorov bilo je videti od Donave doli do Donave, od Nusdorfa čez Švehat, pod Dunajem, do Trautmansdorfa na jugozahodu. Nad vse nališpan je bil sultanov šotor: znotraj bilo je vse v zlatu in baržanu ter okinčano z drazimi biseri; divan, na katerem je sultan sedel, kedar je zasliševal paše in poslanca, bil je tudi

z zlatom prevlečen, okoli so bile blazinice iz zlate tvarine in polne bliščečih se kamenčkov: rubinov, safrov in hiacintov; tudi tla so bila pregrnjena s potratnimi pogrinjali, tako tudi stene; od zunaj pa je bil šotor z zlatimi gumbami olepšan. Okoli tega šotora bilo je še dosti družih za ministre in sultanove ljubljence.

Okoli sultanovega šotora, ki se je raztezal od Št. Marksa skoz Simering do Ebersdorfa, je stalo 12.000 janičarov. Bliže proti mestu so bili tabori družih poveljnikov ali paš. Pred „Štubenskimi vrati“ proti Donavi je imel svoj tabor paša iz Rumelije, kateremu je bila izročena skrb za vse vojskine potrebe: za velblode, mule, konje. Tabor vélikega vezirja pa se je razprostiral od Simeringa noter do višine, kateri je ime „Spinnerin am Kreuz“ in od tam doli do Vidma in vélike ceste do „Štubenskih“ in „Koroških“ vrat; tam je bil tudi „defterdar“ ali „tapšipaša“, najviši topničarski poveljnik in pa Ogerski izdajalci, prijatelji nezvestega Zapolija.

Proti Dunajici (vodi) je taboril Bosniški paša; pred „cesarskimi vrati“ od sv. Urha in sv. Teobalda proti Pencingu paša iz Romanije, pri katerem je bilo mnogo odpadnikov in bojaznih podkupljenih kristijanov. Za temi kot druga vojna vrsta pa paša iz Skadra in Smedereva od Deblinga do sv. Urha. Mnogi vjeti kristijani so bili v taboru paše Nastarzkija.

Turkom za hrbtom je bil paša iz Beligrada, on je varoval oblegovalno vojno; od Schönbruna doli čez Laxenburg proti jugu in na desno proti Donavi je varoval sultanov šotor paša iz Natolije. Na lokah in otokih od Lobaue na levem bregu Donave do Nusdorfa so bili mornarji ter stražili oboje podonavsko obrežje, da niso kristijani mogli živeža v mesto dobivati.

In taki sili naj bi se Dunaj vstavljal z vspehom?! Toliko časa zanemarjeno zidovje je sovražniku dobro služilo, da je mogel izpodkopavati ga in podkope delati.

Dunaj se je mogel zanašati le na hrabrost kristijanskih svojih prebivalcev in pa na božjo pomoč in — zmagal je!

Turki so gonili janičare dan za dnevom na podrtine požganih predmestij, katere so jim služile za prsobran in zavetje. Kot strelci bodi si s puško, bodi si z lokom, bili so spretni kakor vajeni Tirolci po svojih strminah in pečinah; strel njihov je zgrešil le redkokrat. Drugi so začeli razbijati in kopati pri „Koroških vratih“, namerovali so prodreti pod zemljo do stolpa med „Koroškimi“ in „Štubenskimi vrati“; na muho so vzeli najbolj stolp.

Nad trideset jarkov so izkopali v tem kraju, strani obkidali z gnojem, založili z deskami zoper krogle iz mesta. Turki so s tega kraja neprenehoma streljali v mesto z velikimi in majhnimi topovi; postavili so bili posebno dve bateriji, eno z osem velikimi topovi pred novim ali „Laslavim stolpom“, drugo pa pri „špitalskem mlínu“. Najbolj so merili v zvonik sv. Stefana in tudi druga velika poslopja v mestu; puščice so frčale v mesto kakor muhe, nekatere so bile pobarvane, nekatere lepo okinčane z drazimi kamenčki in biseri. Nevarnost je bila silno velika, ni bilo varno hoditi na nakope, pa tudi na „Koroško cesto“ ne. Gorjé mu, kdor se je tu pokazal, zadet je bil in sicer — s strupeno puščico! Sultan je bil zapovedal še vodo, ki je bila v mesto napeljana, ostrupiti.

Topov Turkom ravno ni primanjkovalo, vspeha pravega pa ni bilo zato, ker niso bile težke peze, zraven pa tudi vajenih streljavcev ni bilo. Ker so videli, da s tem nič ne opravijo, šine jim druga muha v glavo; pripravljati so se jeli za vojsko pod zemljo; že nad štirideset takih rogov so bili izkopali. Dunajčanje niso za to nič vedeli, v koliki nevarnosti so že bili! — Res,